

Vergaderjaar 1997–1998

25 418

Verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over haar werkzaamheden in het jaar 1996

Nr. 2

VERSLAG VAN EEN ALGEMEEN OVERLEG

Vastgesteld 9 december 1997

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken¹ heeft op 5 november 1997 overleg gevoerd met minister Dijkstal van Binnenlandse Zaken en de heer Wallage, voorzitter van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten over:

- **het jaarverslag BVD 1996 (Biza-97-556);**
- **het jaarverslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (25 418, nr. 1).**

Van het gevoerde overleg brengt de commissie bijgaand beknopt verslag uit.

Vragen en opmerkingen uit de commissie

Mevrouw **Oedayraj Singh Varma** (GroenLinks) stelde vast dat haar partij bijzonder kritisch staat tegenover de Binnenlandse veiligheidsdienst (BVD). Openbare controle is en blijft voor haar van groot belang. De regering heeft een nieuwe Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten om advies naar de Raad van State gestuurd. Zij vond het belangrijk, dit wetsvoorstel nog deze regeerperiode af te handelen, zodat ook gediscussieerd kan worden over een onafhankelijke commissie van toezicht. Zij vroeg de minister aan te geven wanneer met de behandeling van het wetsvoorstel begonnen kan worden met het oog op een spoedige afronding.

Over de Grijze wolven zal een aparte vergadering worden belegd. Daarbij dienen wel de bevindingen van de BVD over deze organisatie betrokken te worden. Over extreemrechts had eveneens een openbaar rapport beschikbaar moeten zijn.

Mevrouw Oedayraj Singh Varma zag de opmerking in het jaarverslag over de islamitische organisaties als een soort «aanbeveling» voor voortgaande isolering. Komt de minister op dat punt met een plan van aanpak zodat deze groeperingen wel integreren in de maatschappij?

Zij was ongelukkig met de gekozen bewoordingen in het verslag voor de Molukkers en de moslimorganisaties, omdat de nuance ontbreekt.

In vorige jaarverslagen is uitvoerig bericht over RaRa. Deze organisatie zou ontmaskerd worden. Zij heeft daarover verder niets vernomen, alleen dat twee journalisten zijn opgepakt. Achteraf bleek hun betrokkenheid niet

¹ Samenstelling:

Leden: V.A.M. van der Burg (CDA), Te Veldhuis (VVD), Van der Heijden (CDA), De Cloe (PvdA), voorzitter, Janmaat (CD), Van den Berg (SGP), Scheltema-de Nie (D66), ondervoorzitter, Apostolou (PvdA), Kalsbeek-Jasperse (PvdA), Zijlstra (PvdA), Van der Hoeven (CDA), Van Heemst (PvdA), Remkes (VVD), Gabor (CDA), Koekkoek (CDA), Nijpels-Hezemans (groep-Nijpels), Oedayraj Singh Varma (GroenLinks), Hoekema (D66), H.G.J. Kamp (VVD), Essers (VVD), Dittrich (D66), Cornielje (VVD), Rouvoet (RPF), Rehwinkel (PvdA) en Wessels (D66).
Plv. leden: Dankers (CDA), Van Hoof (VVD), Bijleveld-Schouten (CDA), Liemburg (PvdA), Poppe (SP), Schutte (GPV), Jeekel (D66), Duivesteijn (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), Feenstra (PvdA), Verhagen (CDA), M.M. van der Burg (PvdA), Van der Stoep (VVD), Mateman (CDA), Mulder-van Dam (CDA), Van Wingerden (AOV), Rabbae (GroenLinks), Van Boxtel (D66), Korthals (VVD), Luchtenveld (VVD), Assen (CDA), Klein Molekamp (VVD), Leerkes (Unie 55+), Van Oven (PvdA) en Bakker (D66).

te bewijzen. Als er fouten gemaakt worden, moeten excuses worden aangeboden.

Volgens het jaarverslag verloopt de inzage in dossiers goed, maar de vereniging Voorkom vernietiging schrijft dat dit geenszins het geval is. De achterstand is nog niet weggewerkt. Na het aantekenen van bezwaar moet soms een jaar gewacht worden op een beslissing. Wat is de reden voor deze trage gang van zaken en waarom wordt niet vastgehouden aan afgesproken procedures? In september 1995 is een archiefinspectie toegezegd bij de BVD. Heeft deze reeds plaatsgevonden en zo nee, wanneer gaat dat gebeuren? Verder zou er een ontwerpvernietigingslijst zijn vastgesteld, die gefiatteerd zou worden door de heren Dijkstal en Nuis. Hoe staat het met die fiatting?

Mevrouw **Scheltema-de Nie** (D66) merkte op dat vergeleken met het verleden de BVD de laatste tijd relatief weinig negatief in beeld is. Over verbetering van de parlementaire controle op de BVD door een commissie van toezicht is uitvoering gesproken. De Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten zou worden aangescherpt, het wetsvoorstel heeft de Kamer nog steeds niet bereikt. Waarom duurt het zo lang? Kan de behandeling nog deze kabinetsperiode worden afgerond? De BVD zal zich moeten richten op nieuwe gevaren en bedreigingen. Zijn de bevoegdheden van de BVD daarop toegesneden en wat levert de nieuwe wet in dat opzicht op?

Uit het jaarverslag blijkt dat als gevolg van het project Hermandad de samenwerking met de politie aanzienlijk is verbeterd. In het verleden ging het vooral in de pro-actieve sfeer vaak mis. Behoren al deze problemen nu tot het verleden?

Zij vond het jaaroverzicht van de BVD helder en overzichtelijk, evenals het zoals altijd beknopte verslag van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten. Zij sloot zich aan bij de opmerkingen van mevrouw Oedayraj Singh Varma over de gekozen bewoordingen voor bepaalde groeperingen, omdat deze altijd onder vergrootglazen gelegd worden. Zij verzocht de minister, daaraan aandacht te besteden. Het is niet de bedoeling groepen te kwetsen, wel om inzicht te krijgen in de kwetsbare punten.

In het jaarverslag wordt aandacht besteed aan het toegenomen radicalisme onder moslims, waardoor de zo gewenste integratie op de achtergrond kan raken. Zet deze ontwikkeling zich voort? Heeft de BVD voldoende mogelijkheden, daarop controle uit te oefenen?

De ontwikkelingen rond de Grijsse wolven baarde mevrouw Scheltema zorgen. Daaraan zal een apart overleg worden gewijd. Zij vond het onacceptabel dat in Nederland journalisten zich moeten verbergen omdat zij over deze groepering een boek hebben geschreven. Bedreigingen van dien aard moeten in de kiem worden gesmoord.

De gewelddadige kant van sommige milieugroeperingen trekt meer en meer de aandacht van de BVD. Is er sprake van een toename van dit soort dreigingen of is de situatie stabiel?

Zij vroeg zich af hoe het staat met de vernietiging van de dossiers. De ontwerpvernietigingslijst is op 5 december 1996 vastgesteld. Daarna heeft zij er niets meer van vernomen, zelfs niet van de aangekondigde, spoedige fiatting. Hoe staat het met het experimentele jaar en de evaluatie? Kan de minister garanderen dat er geen sprake is van illegale vernietiging van BVD-archieven? Haar bereiken klachten dat de projectgroep inzage dossiers absoluut niet te bereiken zou zijn. Wat gebeurt daaraan? Over de dossiers van de heren Oltmans en Wilman wordt al jaren gesproken. Kan daar nu niet eens een einde aan komen?

De heer **Luchtenveld** (VVD) meende dat de grootste fout die een democratie kan maken, is niet voortdurend te beseffen dat die democratie steeds verdedigd moet worden tegen bedreigingen niet alleen van

buitenaf, maar ook van binnenuit. Liberalen hebben vrijheid hoog in het vaandel, maar de samenleving moet zich ervan bewust zijn dat die vrijheid bedreigd wordt door organisaties of individuen die de bedoeling hebben, het niet zo nauw te nemen met onze grondrechten. De BVD is een noodzakelijk instituut ter bescherming van onze democratie en dient gebaseerd te zijn op moderne wetgeving die er nu snel moet komen. Hij merkte op dat de BVD in de multiculturele samenleving een speciale rol speelt. De liberalen hebben een multiculturele samenleving voor ogen waarbij het gaat om beperking van de immigratie, bevordering van de integratie en bestrijding van discriminatie. Hij maakte zich zorgen over de Grijsen wolven, omdat zij integratie tegengaan. Hij vroeg de minister ter voorbereiding van het overleg op 26 november het gesprek aan te gaan dan wel voort te zetten met de Turkse gemeenschap, zodat hun mening daarbij betrokken kan worden. Het verontrustte hem dat over de Grijsen wolven zo weinig is terug te vinden in het jaarverslag van de BVD. Is niet te lang gewacht met het nemen van actie?

Extreemrechts vormt een groot gevaar in onze samenleving. De heer Luchtenveld wees in dat verband op de komende gemeenteraadsverkiezingen. Uit publicaties blijkt dat nationaal kandidaten worden geworven die de betreffende gemeente niet als hun woonplaats hebben. Monitoring leek hem op zijn plaats omdat het onthullend zou kunnen zijn, te zien hoe extreem-rechtse groeperingen omgaan met de lokale democratie. Wil de minister hierop ingaan? Nagegaan moet worden of de gestelde regels worden nagekomen of dat alleen aan juridische ficties wordt voldaan.

Hij herinnerde voorts aan de dood van een in Nederland verblijvende Russische zakenman, vermoedelijk door toedoen van de Russische maffia. Er is destijds gevraagd om een onderzoek door de BVD naar de Russische maffia. Is dat onderzoek gedaan, zijn er meer aanwijzingen en kan daarover worden gerapporteerd?

De heer **Mateman** (CDA) bedankte de voorzitter van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten voor het compacte verslag en de aandacht die is besteed aan de mogelijke dreiging die zou kunnen uitgaan van nieuwe religieuze bewegingen in Nederland. Hij vroeg zich met name af hoe de situatie is betreffende de Scientologybeweging in Duitsland en tot welke conclusies dat in Nederland leidt.

Hij was geschrokken van het feit dat een aantal extreem-rechtse personen de aandacht op zich heeft weten te vestigen door openlijke bedreigingen en pogingen tot intimidatie van bepaalde politici, in het bijzonder vertegenwoordigers van GroenLinks.

Hij vroeg aandacht voor de wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten, omdat in een nieuwe wet de buitenlandse activiteiten van de BVD beter kunnen worden verankerd. Hij sloot zich van ganser harte aan bij de verzoeken van de collega's om de wetswijziging nog deze kabinetsperiode af te handelen. Een wettelijke basis is nodig om de BVD meer effectief te maken. Hij was benieuwd naar de samenwerking tussen de BVD, de Militaire inlichtingendienst (MID) en de Economische controledienst (ECD).

De verwijzingen in het jaarverslag naar activiteiten van buitenlandse extremistische organisaties op Nederlands grondgebied verontrustten de heer Mateman. Het verdriet hem dat de jaarlijkse anti-joodse protestmars in Den Haag, de zogenaamde Jeruzalemdag, nog steeds kan doorgaan. Wanneer wordt er daadwerkelijk iets gedaan aan deze demonstratie? De stichting Solidariteit met Iraanse mensen (SIM) heeft in nogal wat Nederlandse gemeenten vergunning gekregen om te collecteren. Is het waar dat deze stichting zal beogen geld binnen te halen voor de moedershedin in Iran? Is de minister hiervan op de hoogte?

In Nederland schijnt zich een concentratie voor te doen van buitenlandse inlichtingendiensten en ex-inlichtingendiensten. Hij sloot zich aan bij de

opmerkingen van de heer Luchtenveld over de beperking van de immigratie.

Over de taak van de BVD, aandacht te besteden aan de integriteitszorg bij de overheid verschilde de heer Mateman van mening met de minister. Hij is het eens met de aanpak terzake van veiligheidsprofielen en beveiligingsadviezen. De concrete uitvoering van het beleid was van oudsher een politietaak en moet dat ook blijven.

Hij sloot zich aan bij de opmerkingen over de BVD-dossiers. Zij mogen niet vernietigd worden. Oefent de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten daarop toezicht uit? Kan de heer Wallage zeggen of betrokkenen inzage in de essentie van de dossiers krijgen?

De heer Mateman betoonde zich tevreden over het feit dat het GSM-systeem aftapbaar is. Hoe staat het op dat punt met Internet? Welke beleidsconsequenties hebben anti-westerse tendensen in moslim-organisaties?

De heer **Van Oven** (PvdA) herinnerde eraan dat voor de PvdA-fractie de BVD een noodzakelijk kwaad is: noodzakelijk ter bescherming van de rechtsstaat en de democratie, maar een kwaad omdat inlichtingendiensten naar hun aard in beslotenheid werken. Controle door het parlement op de dienst is aan beperking onderhevig. Op vragen van het parlement kan de minister antwoorden dat hij geen mededeling kan doen. Daarom is het goed dat de voorzitter van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten aanwezig is. Vragen die in dit overleg open blijven, worden geacht in die commissie alsnog ter sprake te komen. Het VN-tribunaal in Den Haag krijgt steeds meer het karakter van een permanent tribunaal. Kan de minister iets zeggen over de veiligheids-situatie rond dit tribunaal? In het jaarverslag staat dat volgens de BVD de overheid in staat van paraatheid is met betrekking tot de ontwikkeling van aanslagen in Nederland. Reageert de overheid naar het oordeel van de commissie in voldoende mate op de ontwikkeling van aanslagen?

De minister heeft met de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten de criteria voor de samenwerking met buitenlandse zusterdiensten besproken. Kan de Kamer deze criteria krijgen? Vindt de voorzitter van de commissie deze criteria bevredigend? De heer Van Oven vroeg in dit verband aandacht voor de martelmethode die door Turkse justitiële autoriteiten zouden worden gebruikt om getuigenissen los te krijgen. In hoeverre houdt de BVD rekening met dat risico in de samenwerking met de Turkse zusterorganisatie?

Heeft de voorzitter van de commissie er bezwaar tegen dat het vertrouwelijk dreigingsdocument van de Europese Commissie ter beschikking wordt gesteld van de vaste commissies voor Justitie en Binnenlandse Zaken? Waarom is zijn commissie maar twee keer bij elkaar geweest in 1996? Acht de commissie het minder noodzakelijk de BVD te controleren? De heer Van Oven merkte op dat na het bekend worden van het instellen van vervolging van de heer Bouterse volgens persberichten de Nederlandse afdeling van de NDP zou beschikken over een gewapende ordedienst. Is de minister daarvan op de hoogte?

Hij sloot zich aan bij de vragen van de heer Mateman over de bemoeienis van vreemde mogendheden in Nederland. Hoeveel en welke landen zetten hun inlichtingendiensten in om zich op de hoogte te stellen van de ontwikkelingen binnen de uit die landen afkomstige bevolkingsgroepen in Nederland? Zijn er inlichtingendiensten bij waarmee daadwerkelijk wordt samengewerkt? Zo ja, impliceert dat niet een zeker gedogen van activiteiten van die organisaties in Nederland? Dat geldt in het bijzonder voor de activiteiten van de Iraanse geheime dienst. De monitoring in Iran is in december 1996 stopgezet. Heeft dat te maken met de volgens de staatssecretaris van Buitenlandse Zaken verhoogde aandacht vanuit Nederland voor de activiteiten van de Iraanse ambassade?

De heer Van Oven sloot zich tevens aan bij de vragen over de islamitische organisaties. Waarom wordt de ETA niet langer genoemd? Voorts sloot hij zich aan bij de vragen over de Russische inlichtingendienst.

Hij herinnerde eraan dat hij destijds een amendement heeft ingediend dat ertoe strekt de behandelingstermijn van veiligheidsonderzoeken tot acht weken te beperken. In welk percentage van de gevallen haalt de BVD deze termijn van acht weken niet?

De samenwerking met de veiligheidsdiensten op de Nederlandse Antillen en Aruba heeft zich in positieve zin ontwikkeld. Het voornemen was, die samenwerking te intensiveren. Heeft dat tot resultaat geleid? Is de situatie op Aruba volgens de minister genormaliseerd?

In 1996 zijn 600 verzoeken ingediend om inzage van BVD-dossiers.

Hoeveel verzoeken zijn geheel of gedeeltelijk gehonoreerd? In hoeveel gevallen is beroep bij de bestuursrechter aangetekend? Hoeveel beroepen lopen er op dit ogenblik nog?

In het jaarverslag is de belangstelling van de BVD voor asielzoekers niet genoemd. Die interesse kan op twee manieren worden opgevat. De BVD wil graag informatie van de asielzoekers krijgen over de situatie in het land van het herkomst of over groeperingen uit het land van herkomst die voor de veiligheidssituatie in Nederland van belang zouden kunnen zijn.

Wat wordt daarmee gedaan? In de tweede plaats betreft het informatie over asielzoekers, bijvoorbeeld over activiteiten die zij in hun land van herkomst zouden hebben verricht en die via zusterdiensten tot de BVD kan komen. In hoeverre wordt die informatie doorgespeeld naar de beoordelende instanties? Speelt deze informatie een rol bij de procedure rond het asielverzoek?

De PvdA-fractie oordeelt positief over de activiteiten van de BVD behalve ten aanzien van de vertraging die de indiening van het wetsontwerp heeft ondervonden.

Het antwoord van de minister van Binnenlandse Zaken

De **minister** wilde alvorens op de vragen in te gaan de kenmerken noemen waaronder de BVD zijn werk moet doen. De organisatie dient over een grote mate van flexibiliteit te beschikken. Het netwerk waarbinnen wordt samengewerkt met anderen in binnen- en buitenland is veel groter dan vroeger. Het werk van de BVD en de MID wordt meer dan vroeger direct politiek gestuurd en gecontroleerd. Een ander kenmerk is de internationalisering, die naar verwachting nog zal toenemen.

Over de ontwikkeling van de telecommunicatie maakte hij zich grote zorgen. Op het systeem van de pre-paid card is in onze wetten regelgeving geen controle mogelijk. Liberalisering van deze markt is in het belang van de burger, maar dat maakt het moeilijker, veiligheidsafspraken met de aanbieders te maken en vooral om toezicht op de naleving te houden. Het aftappen van het GSM-systeem leek aanvankelijk geen onoverkomelijke probleem op te leveren. Hij staat echter voor vragen waarop hij nog geen antwoord heeft, bijvoorbeeld of het mogelijk is, greep te houden op nieuwe technologische ontwikkelingen.

De minister hoopte, het wetsvoorstel wijziging van de wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten dat hij in september na advisering door de Raad van State had ontvangen eind november, begin december naar de Kamer te sturen. De voorbereiding heeft lang geduurd, omdat de eerste twee jaar van deze kabinetsperiode zijn gebruikt om de wensen te inventariseren. Nadien is zeer intensief interdepartementaal overleg nodig geweest om overeenstemming te bereiken over het idee van de onafhankelijke commissie van toezicht. Bovendien is de wetswijziging gebruikt om andere zaken te regelen zoals de verplichting tot het uitbrengen van een openbaar jaarverslag, de regeling van de bijzondere bevoegdheden, het recht op kennisnemen van eigen persoonsgegevens en het inbrengen van de buitenlandse dimensie.

Op 26 november vindt een apart overleg plaats over de Grijsen wolven. Daarbij worden de bevindingen van de BVD betrokken, zij het in een geserreerde vorm. De Kamer moet zelf beoordelen of zij deze informatie in een openbaar dan wel besloten overleg wil bespreken.

Enkele weken geleden heeft een overleg plaatsgevonden over extreem-rechts. De bevindingen van de BVD maakten daarvan onderdeel uit, omdat hij op basis daarvan tot standpunten komt. Het opstellen van kandidatenlijsten is de verantwoordelijkheid van de partijen. Hij heeft overleg gehad met de voorzitters van de vijf grootste partijen en de anderen ingelicht over hetgeen zijn ministerie en de BVD kunnen doen inzake de integriteit van de kandidaten. Hij gaat niet mee met de gedachte dat de BVD alle lijsten controleert, ook niet op verzoek. De overheid komt dan in staatsrechtelijke zin in een vreemde verhouding te staan ten opzichte van politieke partijen. Als kandidaten rommelen met woonplaatsen, behoort de kiesraad daarop toe te zien en niet de BVD of zijn ministerie.

Het verzoek, voorzichtig om te gaan met de omschrijving van bijvoorbeeld Molukse en islamitische organisaties levert een probleem op. De Kamer vraagt om informatie. Als je die informatie opschrijft, weet je dat daarvan een stigmatiserende werking kan uitgaan. De balans is niet gemakkelijk te vinden. De minister zegde toe, erop te zullen toezien dat het evenwicht in de beschrijving wordt gevonden. Dat geldt ook voor de nota Criminaliteit etnische minderheden.

Het verschijnsel van de antiwesterse en anti-integratieve stromingen in de moslimorganisaties neemt toe. Verschillende bronnen bevestigen dat. Er zijn aanwijzingen dat moslims een toevlucht zoeken in Nederland. Dat heeft te maken met het tolerante karakter van Nederland en de wijze waarop met minderheden wordt omgegaan. De toestroom hangt af van de mate waarin er in de landen van herkomst bepaalde politieke ontwikkelingen zijn.

De BVD doet niet langer stelselmatig onderzoek naar RaRa, omdat de activiteiten stilgevallen lijken te zijn. De dienst blijft paraat mocht de organisatie weer actief worden. De BVD biedt geen excuses aan. Deze vraag betrof een voorval in het traject van politie en justitie.

De minister deelde mee dat er nog steeds vrij veel verzoeken om inzage van de BVD-dossiers worden ingediend. Er liggen gemiddeld 30 verzoeken om inzage in de eigen dossiers en 30 verzoeken om inzage in beleidsdossiers. Die laatste betreffen veelal historische gebeurtenissen en zijn daarom naar hun aard veelomvattend en eisen een langere behandelingsduur. Een pakket van 75 door de vereniging Voorkom vernietiging (VVV) en de vereniging Steunpunt inzage PID Nijmegen (SIP) ingediende verzoeken in organisatiedossiers zal binnenkort geheel afgehandeld zijn. Veel van de inmiddels reeds behandelde verzoeken om inzage in de eigen dossiers zijn ingediend via de VVV en de SIP. Tegen de beslissing op deze verzoeken is vrij automatisch bezwaar gemaakt. Er zijn ongeveer 170 VVV- en SIP-bezwaarschriften in behandeling. Er wordt naar gestreefd deze eind van het jaar, begin volgend jaar afgehandeld te hebben. Verwacht moet echter worden dat tegen die besluiten bezwaar zal worden gemaakt. Dat maakt het niet gemakkelijker, een capaciteitsplanning in de tijd uit te zetten.

In verband met de vernietiging van BVD-dossiers herinnerde de minister aan de brief van 6 mei 1996 waarin hij daarover een uitleg heeft gegeven. Die brief is op 6 november 1996 besproken met de vaste commissies voor Binnenlandse Zaken en voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. De BVD draait een jaar lang proef met een conform het overleg met de Kamer bijgestelde selectielijst. Dat wil zeggen dat er wel wordt geselecteerd, maar nog niet daadwerkelijk wordt vernietigd. Over de resultaten van de proef zal de Raad voor de cultuur adviseren. Daarna zal een overleg met de Kamer plaatsvinden over de daadwerkelijke vernietiging. Het ministerie van OCW zendt de Kamer een rapport van de Rijksarchiefdienst over

vernietigingen bij de BVD in het verleden. Hij zal bekijken in hoeverre de processen-verbaal van eerdere vernietiging bij de BVD aan de Kamer kunnen worden gezonden. Op de vraag over de fiattering kon hij nog geen antwoord geven. Wel zegde hij toe de bijgestelde selectielijst binnenkort openbaar te zullen maken, zodat de Kamer de mogelijkheid heeft, daarover haar mening te geven.

De samenwerking tussen de BVD en de politie verloopt tegenwoordig zo goed, omdat de organisatie van de politie langzamerhand goed op orde is. De regionale driehoek is ook veel meer dan in het verleden hierbij betrokken. Op dit moment zijn de bevoegdheden van de BVD nog toereikend, maar als dreigingen toenemen of anders van karakter worden, moet bekeken worden of daarop nog een gepast antwoord gegeven kan worden.

De minister meende dat er alles aan gedaan is, een einde te maken aan de problematiek rond de heren Oltmans en Wilman.

De BVD is terughoudend op het gebied van de georganiseerde misdaad. Dat is primair het werkterrein van justitie. Juist in de georganiseerde misdaad wordt men snel geconfronteerd met bedreigingen van vitale belangen van de Staat dan wel van de democratische rechtsstaat. Als officieren of hoofdofficieren van justitie rechtstreeks bedreigd worden door de georganiseerde misdaad wordt een essentieel onderdeel van het rechtsstelsel bedreigd. Op die manier ontstaat er een werkterrein voor de BVD in samenspraak met politie en justitie. Het werk van de BVD vult dat van de politie aan, zeker als informatie verkregen kan worden van zusterdiensten van de BVD. Op het punt van de persoonsbeveiliging kon de minister niet ingaan.

De Russische maffia is niet direct onderwerp van studie voor de BVD, maar door bepaalde elementen die raken aan het werkterrein van de BVD wordt er wel onderzoek gedaan. Het contact met de Oost-Europese zusterdiensten is daarbij van belang.

Volgens de informatie van de minister is het WOB-bureau altijd bereikbaar. Als er toch klachten zijn, wil hij deze nagaan.

Binnen de milieubeweging is een beperkte radicalisering te zien. Deze gewelddadige stroming is klein, maar kan in haar handelen schadelijk zijn. Op dat punt is de BVD waakzaam en probeert zijn werk te doen.

Het is de minister niet gebleken dat religieuze bewegingen als zodanig, zoals de Scientologybeweging, een bedreiging vormen voor de belangen die in de wet worden genoemd. Over de stichting Solidariteit Iraanse mensen heeft hij geen informatie.

De integriteit van het openbaar bestuur is primair een verantwoordelijkheid van het openbaar bestuur zelf en van politie en justitie. Als die integriteit binnen het kader van de wet bedreigt wordt, komt de BVD weer in beeld.

De BVD werkt inderdaad samen met MID en ECD, vooral op het terrein van de illegale wapenhandel en de proliferatie.

Het verbieden van anti-joodse demonstraties is een zaak van de openbare orde en valt onder het grondwettelijke recht op betogingen en de Wet op de openbare manifestatie. Hij heeft overleg gepleegd met de burgemeester van Den Haag over de wijze waarop met deze demonstratie wordt omgegaan. Of de demonstratie zonder meer verboden kan worden, weet hij niet.

Een punt van zorg is het VN-tribunaal. Het is onmiskenbaar dat een tribunaal soms voor grote veiligheidsvraagstukken zorgt. De BVD, justitie en het ministerie van Buitenlandse Zaken maken gezamenlijk een inschatting van het risico. Op basis daarvan worden veiligheidsmaatregelen genomen. Als Nederland die rol wil vervullen, moet men de consequenties onder ogen zien. Vooral de financiële consequenties kunnen groot zijn. Veiligheidsrisico's in Nederland staan eventuele aanhouding en opsporing niet in de weg. Op het moment dat men gaat

aanhouden, wordt intensief overlegd met de Nederlandse regering, opdat zij kan nagaan welke maatregelen genomen moeten worden.

De internationale samenwerking is veel intensiever dan voorheen. De criteria die daarbij gehanteerd worden, gaan uit van de eisen van het Nederlands recht. Er moet sprake zijn van een gemeenschappelijk belang en ook wordt gekeken naar de democratische inbedding van de betrokken dienst. Wij meten naar onze maatstaven de professionaliteit en de betrouwbaarheid van de betrokken dienst. Het gaat om informatie-uitwisseling en niet meer dan dat. De verstrekking van persoonsgegevens vindt uitsluitend schriftelijk plaats. De ontvangende dienst mag deze gegevens niet aan een andere dienst of land verstrekken zonder toestemming van de verstrekende dienst. De intensiteit van de samenwerking verschilt per land. Met ongeveer 60 diensten wordt samengewerkt.

Over de samenwerking met de Turkse zusterdienst merkte de minister op dat hetgeen in Turkije gebeurt niet de maatstaf is. Uitgegaan wordt van de Nederlandse wet- en regelgeving. Nederland zal geen informatie verstrekken als wij het gevoel hebben dat die informatie voor een ander doel wordt gebruikt dan is bedoeld.

De BVD besteedt geen bijzondere aandacht aan Suriname. Op radiobERICHTEN over gewapende ordediensten wilde hij niet reageren.

Over terreurdreigingen merkte hij op dat de ETA op dit moment in Nederland geen punt van grote zorg meer is. Wel blijft de dienst passief alert. De situatie in Algerije achtte hij zeer ernstig gezien de uitstraling naar Frankrijk en België. Er wordt vaak een beroep gedaan op de dienst om mankracht in te zetten om de risico's in beeld te brengen. De dienst is erin geslaagd, belangrijke informatie te vergaren voor Frankrijk.

Over de situatie op de Nederlandse Antillen en Aruba vindt regelmatig tripartiet overleg plaats. Na alle moeilijkheden binnen de veiligheidsdienst van Aruba heeft de situatie zich genormaliseerd. Wet- en regelgeving zijn aangepast.

De BVD heeft voor asielzoekers dezelfde interesse als voor andere groepen met mogelijke risico's. Asielzoekers zijn voor de BVD geen apart werktelein. Soms gebeuren er dingen die de dienst dwingen, in samenspraak met justitie naar bepaalde groepen of mensen te kijken. Hij realiseerde zich dat als de BVD een te prominente rol speelt in het circuit van asielzoekers en vluchtelingen dit een onaanvaardbare uitwerking heeft op mensen die terecht proberen asiel te zoeken.

Het antwoord van de voorzitter van de commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

De heer **Wallage** merkte over de verhouding tussen de Kamer en de commissie voor Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten op dat de commissie ook buiten deze vergadering om door de Kamer kan worden aangesproken. Zo is als gevolg van een signaal uit de Kamer gesproken over de Grijsse wolven. De commissie heeft de regering om alle informatie verzocht. De informatie die openbaar gemaakt kan worden, zal de Kamer worden toegestuurd. Deze werkwijze kan ook op andere terreinen plaatsvinden.

De commissie is erkentelijk voor de wijze waarop zij door de minister en via hem door de BVD geïnformeerd wordt. De commissie heeft het afgelopen jaar slechts twee keer vergaderd. Het is namelijk moeilijk, voltallig te vergaderen en daaraan hechtte de heer Wallage toch zeer. De suggestie om met plaatsvervangers te werken, wees hij van de hand. De betekenis van de commissie is juist dat de voorzitters van de vier grootste fracties gezamenlijk de controlefunctie namens de Kamer uitoefenen. De commissie lost dit probleem op door over een reeks van onderwerpen informatie op te vragen en te beoordelen. Een individueel lid kan dan een vergadering aanvragen. Hij benadrukte dat het geringe aantal vergade-

ringen niet zijn oorzaak vindt in de verminderde behoefte aan controle. De commissie wordt over cruciale onderdelen geïnformeerd zonder dat zij daarom vraagt.

De commissie verifieert of terecht bepaalde informatie niet wordt opgenomen in het verslag van de BVD. Parallel daaraan wordt het eigen verslag opgesteld. De commissie beschikt over een verslag waarin per item wordt aangegeven wat naar het oordeel van de BVD geheime onderbouwing van het publieke deel is. Zij beoordeelt voor de Kamer of die geheime informatie inderdaad geheim moet blijven. In een enkel geval adviseert zij een deel van die aanvankelijk geheim beoordeelde informatie toch op te nemen in het publieke verslag.

De opmerkingen over de gekozen bewoordingen voor bepaalde groeperingen Molukkers en moslims trok de heer Wallage zich aan. Hij zegde toe de conceptstukken vanuit de invalshoek van de leden te zullen bekijken. De nieuwe religieuze bewegingen gaven de commissie geen reden tot specifieke zorg. Er is wel alle aanleiding die ontwikkelingen met enige regelmaat te blijven volgen.

De heer Wallage gaat ervan uit dat de regering op basis van de huidige afspraken handelt bij het toezicht op de archiefvernietiging. Daarvoor geldt de vertrouwensregel. Als mensen klagen over de wijze waarop zij behandeld worden bij het inzien van hun dossiers en zij wenden zich tot de commissie, dan wordt ook in individuele gevallen inlichtingen ingewonnen door de commissie. De vraag of de commissie het hele dossier ter beschikking krijgt met daarnaast het geselecteerde antwoord kon hij niet bevestigend beantwoorden, omdat in het enkele geval dat zich voordeed, gevraagd is of alle relevante informatie is verstrekt. Als dat aannemelijk wordt gemaakt, is dat voor de commissie voldoende. Hij gaat er daarbij vanuit dat de commissie alle informatie krijgt die zij vraagt. Hij zal deze vraag in de commissie bespreken, omdat het klachtrecht van burgers in het geding is en de wijze waarop de Kamer met dat klachtrecht kan omgaan.

De criteria voor samenwerking met andere diensten zijn door de minister genoemd. Hij wilde intern nagaan of de Kamer daarover schriftelijk nader kan worden geïnformeerd. In het verkeer met de minister heeft de commissie tot dusverre geen aanleiding gevonden, de samenwerking met de Turkse geheime dienst niet conform de maatstaven te achten. Mocht daarover twijfel ontstaan, dan zal zij de minister opnieuw om opheldering vragen.

Over het dreigingsdocument zijn internationale afspraken gemaakt. Hij voelde zich niet vrij, daarover zomaar een oordeel te geven. Hij zegde toe in de commissie opnieuw met de minister de vraag te bespreken in hoeverre inschattingen die vanuit de Europese samenwerking worden gemaakt op de een of andere wijze ter kennis van de Kamer kunnen worden gebracht.

De commissie onderhoudt contact met de minister-president over de positie van de heer Oltmans.

Nadere gedachtewisseling

De heer **Van Oven** (PvdA) wees erop dat zijn vraag over de aandacht voor de Iraanse ambassade in november 1996 nog niet is beantwoord.

De **minister** reageerde meteen door te zeggen daarover geen enkele mededeling te doen.

De heer **Van Oven** (PvdA) ontving zo nu en dan berichten dat gemeenten graag over informatie over personen zouden hebben beschikt, bijvoorbeeld bij de aanstelling van mensen bij onderwijsinstellingen. Bestaat daarvoor een procedure, zodat informatie toegankelijk is als zij daaraan behoefte hebben?

De heer **Mateman** (CDA) had goed genoteerd dat politieke partijen de BVD kunnen inschakelen als zij vermoedens hebben dat bij kandidaatstellingen via groepen minderheden en dergelijke georganiseerd kandidaten binnengesluisd dreigen te worden.

Het antwoord van de minister betreffende de Jeruzalemdag bevredigde hem niet. De regering en de gemeente Den Haag moeten hun verantwoordelijkheid nemen om daaraan een einde te maken.

Hij pleitte er nogmaals voor dat parlementsleden onbedreigd hun werk kunnen blijven doen.

Mevrouw **Oedayraj Singh Varma** (GroenLinks) herhaalde dat er erg veel bezwaarschriften worden ingediend. Zij vroeg zich af of de inzageregels niet versoepeld kunnen worden.

Zij verschilde met de minister van mening over het aanbieden van excuses. Als diensten fouten maken, zijn excuses op hun plaats.

De **minister** wees erop dat er bij de voorlichting aan lokale overheden drie situaties denkbaar zijn. In de eerste plaats noemde hij de veiligheids-onderzoeken naar vertrouwensfuncties. In de tweede plaats wordt gewerkt aan een voorziening terzake van de integriteit openbaar bestuur. In dat kader moet het mogelijk zijn dat een gemeentebestuur over een bepaalde persoon om bepaalde redenen nadere informatie vraagt. Als een college of een burgemeester de dienst benadert met het verzoek om inlichtingen over een bepaald persoon in de overige gevallen, zal daarop zeer terughoudend worden gereageerd.

De minister benadrukte dat politieke partijen zelf instrumenten en mechanismen moeten ontwikkelen om de integriteit in de eigen organisatie beter te bewaken dan wellicht in het verleden is gebeurd. Als zij aanleiding hebben, te denken dat er iets mis is, kunnen zij zich tot zijn ministerie wenden. Hij kan dan de dienst vragen de zaak te bekijken.

Voor de demonstratie is de heer Mateman bij hem aan het verkeerde adres. Als het gaat om overtreding van de strafwet behoort deze zich tot de minister van Justitie te wenden.

Hij verzekerde de Kamer dat op elk moment dat hem een signaal bereikt dat een raadslid, een statenlid of een parlements lid bedreigd wordt, de dienst onmiddellijk actie zal ondernemen om in overleg met het betrokken lid onmiddellijk een einde te maken aan de ontstane onveilige situatie.

Als bezwaar wordt aangetekend in verband met inzage in de dossiers, moet de conclusie niet te gauw zijn dat de regels versoepeld moeten worden. Het gaat om de gegrondheid of ongegrondheid van een bezwaar. Dat is een inhoudelijke afweging. Ook bleef hij van mening dat de BVD in dit geval geen excuses behoefde aan te bieden.

De heer **Wallage** sloot zich aan bij de opmerking van de minister over bedreiging van een raads-, staten- of parlements lid. Hij herinnerde eraan dat in een enkel geval leden van de Kamer zich bij de commissie of de voorzitter van de commissie hebben gemeld. Er wordt dan razendsnel door de BVD en de politie gereageerd. Over dergelijke zaken kan niet genuanceerd gedacht worden.

De voorzitter van de commissie,
De Cloe

De griffier van de commissie,
Coenen